

Warszawa, dnia 11.12.2025 r.

Stanowisko
Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN
na temat treści zamieszczonych w dokumencie:
„Projekt podstawy programowej kształcenia ogólnego w szkole
podstawowej”

Komitet Nauk Pedagogicznych PAN i jego Sekcja Teorii Wychowania po zapoznaniu się z treścią projektu podstawy programowej kształcenia ogólnego w szkole podstawowej negatywnie opiniują treść powyższego dokumentu. Negatywne opinie wzbudza:

- struktura dokumentu – poszczególne punkty analizowanego dokumentu nie zostały odniesione do kolejnych etapów edukacyjnych;
- język dokumentu, w tym zastosowane kategorie i chaos pojęciowy, na przykład pojęcia - nauka, uczenie się, budowanie wiedzy, edukacja - stosowane są zamiennie, wręcz synonimicznie, często zastosowano je w potocznym rozumieniu; pojęcia - cele wychowania, cele kształcenia i cele edukacyjne - zastosowano w dokumencie w różnych konstelacjach znaczeniowych, nie przystających do tego rozumienia, które obecnie przyjęte jest we współczesnej myśli pedagogicznej;
- zastosowane skróty myślowe nie przystają do współczesnej wiedzy pedagogicznej, na przykład: „Edukacja kształtuje postawy oparte na dbałości o dobro wspólne, szacunku do innych, pielęgnowaniu tradycji i kultury narodowej oraz rozwija poczucie odpowiedzialności i postawy patriotyczne”¹, brak odniesienia na przykład do innych kultur i ich poszanowania, a także do tolerancji jako wartości oraz elementów edukacji międzykulturowej;
- wykaz zaprojektowanych celów kształcenia i wychowania, które zostały skoncentrowane na wartościach narodowo-patriotycznych, a przygotowywanie uczniów do dokonywania odpowiedzialnych wyborów etycznych ograniczono do siebie, wspólnoty i ojczyzny, pomijając bardziej ogólne aspekty, czy problemy globalne,

¹ Projekt, s. 1.

na przykład: „Ważnym wymiarem wychowania do wartości jest kształtowanie postaw patriotycznych – rozumianych jako troska o dobro ojczyzny, poszanowanie jej historii, tradycji i kultury oraz gotowość do działania na rzecz wspólnoty narodowej. Szkoła inspirowuje uczniów do poznawania dziedzictwa swojego kraju, budowania więzi z lokalną i narodową wspólnotą, odczuwania dumy z bycia Polakiem”².

- rozumienie i klasyfikacja kompetencji, do której odwołano się w projekcie, nie przystają do aktualnych kontekstów teoretycznych dotyczących tej kategorii pojęciowej;
- kompetencje językowe obejmują tylko biegłość w zakresie języka narodowego/ojczystego?
- brak informacji o poziomie wstępnym i oczekiwanym dla kompetencji cyfrowych i ruchowych;
- wskazane poziomy rozwoju kompetencji (wstępny i oczekiwany) nie zostały odniesione do etapów rozwojowych uczniów;
- przypisanie do kategorii kompetencji językowych umiejętności dot. „używania narzędzi matematycznych”³;
- brak wskazania tego, czego dotyczą opisy zamieszczone w pierwszej kolumnie tabel, na stronach od 4 do 7. W treści dokumentu w tym kontekście pojawiają się następujące pojęcia: umiejętności, osiągnięcia i efekty uczenia się;
- ograniczenie polegające na tym, iż „działalność wychowawcza szkoły skupia się na wprowadzeniu ucznia w świat wartości, rozwijaniu sprawczości oraz kompetencji osobistych i społecznych. Jej ważnym elementem jest również kształtowanie postaw patriotycznych, poszanowania tradycji oraz troski o dobro ojczyzny”⁴ a cele wychowania zostały ujęte bardzo ogólnikowo, z pominięciem istoty i specyfiki tego procesu;
- skupienie przekazu zawartego w projekcie na skuteczności działania, na przykład: „Kształcenie ogólne w szkole podstawowej ma na celu: rozwijanie kompetencji fundamentalnych: językowych, matematycznych, cyfrowych i ruchowych,

² Projekt, s. 17.

³ Projekt, s. 7.

⁴ Projekt, s. 16.

niezbędnych do skutecznego i zdrowego funkcjonowania w różnych sytuacjach życiowych oraz do dalszej nauki”⁵.

Konkludując pragniemy podkreślić, iż w treści dokumentu zawarto przekaz skoncentrowany na traktowaniu edukacji jako narzędzia służącego realizacji określonych zadań, a edukacja szkolna ma służyć narodowej asymilacji. Pominięte zostały kwestie o charakterze bardziej ogólnym, których zasięg wykracza poza naród i państwo, a które we współczesnej rzeczywistości mają fundamentalne znaczenie, w kontekście dziejących się zmian globalnych, cywilizacyjnych, kulturowych, społecznych oraz towarzyszących im wyzwań i zagrożeń. Pragniemy podkreślić, iż z projektu "Podstawy programowej kształcenia ogólnego w szkole podstawowej" wyłania się obraz edukacji jako procesu technologicznego, wspomaganych działaniami zbudowanymi na psychologii behawiorystycznej ze wszystkimi tego konsekwencjami. Dominuje adaptacyjne i instrumentalne spojrzenie na edukację oraz szkołę, co przełożone zostało na cele edukacji, formułowane w perspektywie racjonalności instrumentalnej, skutecznego działania i prostej, rynkowej użyteczności. Użyteczna edukacja ma odpowiadać na potrzeby rynku – te zaś kształtowane są przez politykę rządzących. Powyżej zarysowana wizja edukacji nie przystaje do sensu i celu tego procesu nakreślonego w perspektywie humanistycznego myślenia oraz aksjologicznych podstaw działalności pedagogicznej, wypracowanych we współczesnej myśli pedagogicznej. Tym samym projekt w tym kształcie nie zyskał akceptacji Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN i jego Sekcji Teorii Wychowania.

Przewodnicząca
Komitetu Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk

Prof. dr hab. Agnieszka Cybał-Michalska

⁵ Projekt. s.1.